

дозволять створити умови для повноцінного і вільного розвитку кожної особистості. Тому філософсько-освітні концепції інклюзії відповідають духу сучасної освітньої галузі й педагогічної науки. Саме вони надають змогу з'ясувати відповідь на питання про те, якою повинна бути людина ХХІ ст., щоб гідно впоратися із викликами часу.

Література

1. Сварник М. Проблеми дітей з особливими потребами в контексті освітньої реформи у м. Львові / М. Сварник // Кроки до компетентності та інтеграції в суспільство: наук.-метод. зб.; за ред. Н.Софій, І.Єрмаков [та ін.]. – К. : Контекст, 2000. С. 22–28. **2. Равчина Т.** Діяльність викладача вищої школи в контексті сучасної філософії освіти / Т. Равчина // Вісник Львівського університету. Серія педагогічна. Вип. 25. Частина 3. – 2009. – С. 11–22. **3. Christensen C.** Disabled, handicapped or disordered: «What's in a name?» / C. Christensen. – In C. Christensen, F. Rizvi (Eds.), Disability and the dilemmas of education and justice. – Buckingham, England: Open University Press, 1996. – P. 63–77. **4. Kavale A.** History, rhetoric and reality: analysis of the inclusion debate [Electronic resource] / A. Kavale, S. Forness // Remedial and Special Education. – 2000. – Vol. 21(5). – P. 279–296. – Available from: <http://www.info.asu.edu>. **5. Kliewer C.** Disability, eugenics and the current ideology of segregation: A modern moral tale / C. Kliewer, S. Drake // Disability and Society. – 1998. – Vol. 13 (1). – P. 95 – 111. **6. Lipsky D. K.,** Inclusion: A Service, Not a Place: a Whole School Approach / D. K. Lipsky, A. Gartner. – Port Chester, NY: National Professional Resources, Inc, 2001. – 230 p. **7. Sasso G. M.** (2001). The retreat from knowledge and inquiry in special education / G. M. Sasso // Journal of Special Education. – 2001. – Vol. 34. – P. 178–193. **8. Skrtic T. M.** Disability and democracy: Reconstructing (special) education for postmodernity / T. M. Skrtic. – New York: Teachers College Press, 1995. – 363 p. **9. Sokal A.** Fasionable Nonsense: Postmodern Intellectuals' Abuse of Science / A. Sokal, J. Bricmont. – New York: Picador USA, 1998. – 234 p. **10. Whitaker P.** Managing change in schools / P. Whitaker. – Buckingham: Open University Press, 1993. – 389 p.

УДК 378.011.3–051(043.3)–047.38

Олена Кашинська

ОГЛЯД ДИСЕРТАЦІЙНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ З ПРОБЛЕМ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Кашинська О. Є. Огляд дисертаційних досліджень з проблем професійної підготовки фахівців готельного господарства.

У статті здійснено огляд наукових робіт, присвячених проблемам професійної підготовки фахівців для готельного господарства. Аналіз наукового доробку вітчизняних та зарубіжних науковців здійснено задля визначення основних напрямків досліджень; вивчення основних проблем, які виникають у процесі підготовки фахівців для готельного господарства, та ступеня їх розв'язання; встановлення недостатньо досліджених аспектів професійної освіти.

Ключові слова: дисертаційна робота, професійна підготовка, туризм, сфера гостинності, готельне господарство, фахівець готельного господарства

Кашинская Е. Е. Обзор диссертационных исследований по проблемам профессиональной подготовки специалистов гостиничного хозяйства.

В статье осуществлен обзор научных работ, посвященных проблемам профессиональной подготовки специалистов для гостиничного хозяйства. Анализ научных разработок отечественных и зарубежных ученых осуществлен с целью

определения основных направлений исследований; изучения основных проблем, которые возникают в процессе подготовки специалистов для гостиничного хозяйства, и степени их решения; установления недостаточно исследованных аспектов профессионального образования.

Ключевые слова: диссертационная работа, профессиональная подготовка, туризм, сфера гостеприимства, гостиничное хозяйство, специалист гостиничного хозяйства.

Kashinskaya E. E. Review of dissertation researches on professional training future specialists of the hotel industry.

The article presents an overview of researches devoted to the problems of professional training for the hospitality industry. Analysis of the scientific works of native and foreign scientists is conducted to determine the main directions of researches; study of the main problems which arise in the process of training future specialists of the hotel industry, and the extent of its solving; establishing the insufficiently investigated aspects of the field of professional education.

Key words: dissertation researches, training, tourism, Hospitality, hotel industry, Hotel Industry experts.

Важливим етапом під час проведення наукового дослідження є вивчення попередніх досягнень науковців задля визначення наявних проблемних питань, ступеня їхнього розв'язання та встановлення напрямків, у яких у подальшому будуть здійснюватись дослідження.

Нині професійна освіта в галузі готельного господарства здійснює поступове накопичення наукових доробків, які повинні забезпечувати практику професійної підготовки фахівців готельного господарства теоретичним підґрунтям, а тому доцільним, на нашу думку, буде звернення до аналізу наукової діяльності дослідників у цьому напрямку.

Щоб встановити провідних науковців та визначити їх внесок до професійної освіти в галузі готельного бізнесу, ми звернулися до дисертаційних робіт із проблем професійної освіти в цій галузі задля загального аналізу їх робіт. Проте, виявилось, що більшість досліджень (російські науковці Г. Абрамков, Л. Космачова, М. Курдакова, Г. Охраменко, С. Охраменко, О. Філатов, О. Фоміна, Т. Еліарова та вітчизняні дослідники І. Герасимова, В. Полуда, К. Трофімчук та ін.) такого аналізу взагалі не містять. Окремо можна відзначити дослідження А. Віндока, який здійснив аналіз дисертаційних робіт науковців США, які розкривають проблему професійної підготовки майбутніх фахівців для індустрії гостинності. Більш ґрунтовного огляду наукових розвідок як зарубіжних дослідників, так і вітчизняних, які б розкривали окреслену проблематику, на сучасному етапі не представлено, тому ми проаналізуємо, охарактеризуємо та систематизуємо дисертації з проблем розвитку професійної освіти в галузі готельного бізнесу, що й буде метою нашого дослідження.

Під час аналізу дисертаційних робіт ми зіткнулися з проблемою: на сьогодні наявна незначна кількість наукових праць, які б безпосередньо стосувалися підготовки фахівців готельного господарства. Пов'язано це з тим, що напрям підготовки виокремився нещодавно, до цього фахівців для готельного господарства готували на рівні з фахівцями туристичних фірм у системі професійної туристської освіти, відокремлення не мало місця. Тому нині представлено значну кількість наукових робіт, присвячених професійній освіті в галузі туризму, у яких немає розгалуження між підготовкою фахівців для сфери туризму та сфери готельного бізнесу (І. Зорін,

В. Квартальнов, І. Найдюнова, Т. Сокол, Л. Соловей, В. Федорченко, Н. Фоменко та ін.).

Провідне місце серед цих робіт займають дослідження В. Квартального, теоретичні доробки якого лягли в основу російської професійної освіти. Ключовою роботою В. Квартального стала його дисертація, у якій науковець розкриває та науково обґрунтовує теоретичні положення та основи становлення та розвитку системи безперервної професійної туристської освіти: виявляє основні тенденції її розвитку, встановлює принципи ефективного функціонування, уточнює організаційно-педагогічні умови та розробляє педагогічну концепцію неперервності професійної освіти й визначає її теоретичні основи. Аналізована робота стала основою для багатьох наукових праць як російських, так і вітчизняних науковців.

До ґрунтовних робіт, які визначили основні напрямки розвитку системи професійної туристської освіти, відносимо також дисертацію І. Зоріна. У ній дослідник розробив теоретичні основи проектування змісту професійної туристської освіти та сформував сімейства спеціальностей, спеціалізацій та їх зміст на базі концептуальних підходів до професійної туристської діяльності, що дозволяють повністю задовольнити потреби туристичного ринку в підготовці працівників і фахівців на рівнях школи – професійного ліцею – коледжу – інституту – університету.

Ключовим вітчизняним дослідженням, на нашу думку, стала дисертація В. Федорченка (2005 р.), у якій було представлено теоретичне обґрунтування, результати експерименту щодо перевірки концепції неперервної туристської освіти та модель ступеневої підготовки фахівців туристської галузі.

Також варто відзначити дослідження Н. Фоменко (2012 р.), у якому розроблено теоретико-методологічні засади формування стандартів освіти у сфері туризму.

До робіт, які присвячені проблемам професійної туристської освіти в цілому, ми віднесли також дослідження Л. Соловей (2011 р.), у якому авторка обґрунтувала еволюцію змісту та форм організації підготовки майбутніх фахівців сфери туризму в Україні, розглянула становлення вітчизняної системи підготовки фахівців сфери туризму з к. XIX ст. дотепер і вдалася до аналізу генезу туристської освіти у світі.

У 2002 р. відбулось розгалуження туристських спеціальностей на «Туризм» та «Готельне господарство», з якого розпочинається цілеспрямована підготовка фахівців для готельного господарства, а отже, з'являються й дослідження, які відокремлюють від підготовки фахівців сфери туризму підготовку фахівців для готельного господарства.

Нині існує значна кількість робіт, у яких підготовку фахівців готельного господарства розглядають у контексті сфери гостинності (Г. Абрамков, Л. Космачова, С. Охраменко, Г. Охраменко, О. Філатов, Т. Еліарова та ін.). Треба відзначити, що загальна кількість таких досліджень, які були захищені до кінця 2013 р., складає близько тридцяти дисертаційних робіт [2; 4].

Тема статті – розглянути основні напрямки наукових досліджень, які виокремилися на сучасному етапі в теорії професійної освіти усфері гостинності.

Значна кількість робіт присвячена проблемам забезпечення принципів неперервності та наступності в процесі підготовки фахівців сфери гостинності. Так, Г. Абрамков розробив та експериментально перевірів зміст, методи та форми інтеграції професійної підготовки фахівців з гостинності в системі «коледж – вищий навчальний заклад». Раніше за нього умови реалізації наступності підготовки фахівців з гостинності в регіональній системі «коледж – вищий навчальний заклад» у своїй дисертації розглянув Є. Стукашов, зазначивши, що модель ступеневої освіти повинна орієнтуватися на регіональну специфіку готельного бізнесу.

У контексті «навчання протягом життя» цікавими будуть наукові доробки, що

стосуються підвищення професійної кваліфікації на підприємствах сфери гостинності (О. Рожніковський) на основі використання технології модульного відображення навчального матеріалу (Ю. Хвостенко), в умовах додаткової освіти (С. Охраменко), які можна реалізувати в установах професійної освіти, що функціонують у режимі ресурсного центру (О. Кузнецова), школи гостинності (І. Єфимова) або, як пропонує Л. Хазова, за умови взаємодії підприємства гостинності та освітнього закладу з підвищення кваліфікації фахівців.

Другим за популярністю напрямком дослідження є проблема формування різного роду компетентностей майбутніх фахівців з гостинності: професійних (І. Андріанова, Є. Гараніна, Є. Бадигіна, Л. Соколова), управлінських (В. Осін, В. Соловійова), комунікативних (Л. Космачова) та полілінгвальних (С. Яруніна), готовності до рекламної діяльності (В. Скараманга).

З-поміж інших проблем, над якими працювали дослідники, стали зміст та методи викладання дисципліни «Основи гостинності» (А. Шаповалов), організація виробничої практики (М. Тарасов), зміст та структура підготовки студентів за спеціалізацією «Екологічний менеджмент у туризмі та гостинності» (М. Гончар) та ін.

Підкреслимо, що хоча робіт не так багато, систематизувати їх виявилось достатньо складно, оскільки нині не існує однозначності у трактуванні науковцями таких понять, як: гостинність, сфера гостинності, індустрія гостинності та того, що вони розуміють під професійною підготовкою фахівців для сфери гостинності. Здійснивши аналіз названих робіт, ми дійшли висновку, що сучасні науковці під фахівцями індустрії гостинності мають на увазі фахівців для готельного, ресторанного господарства, рідше – готельно-ресторанного бізнесу, деякі науковці репрезентують підготовку фахівців для туризму в контексті сфери гостинності.

Низка досліджень спрямована безпосередньо на теорію професійної освіти в галузі готельного господарства. Кількість робіт, які розкривають закономірності процесу підготовки фахівців готельного господарства, визначають загальнотеоретичні концепції, методологію, аналізують історію професійної освіти в галузі готельного господарства незначна. Таких досліджень було нараховано на кінець 2013 р. близько шістнадцяти робіт російських та лише п'ять робіт українських науковців [2; 4].

Розглянемо основні напрямки наукових досліджень, які виокремилися в теорії професійної освіти в галузі готельного господарства.

На сучасному етапі розвитку педагогічної теорії та практики перед вищою професійною освітою постає завдання – підготовка молодих фахівців на компетентнісній основі. У зв'язку з цим значна частина наукового доробку присвячена саме компетентнісному підходу у професійному навчанні фахівців готельного господарства (М. Курдакова, В. Полуда, К. Стародуб, Н. Шуляк та інші).

Так, розвитку загальних компетенцій у професійній підготовці спеціалістів готельного сервісу присвячено роботу Г. Наумової.

Формування професійної компетентності майбутніх фахівців готельного господарства в цілому стало предметом дослідження російських науковців М. Курдакової, О. Фоміної та вітчизняної дослідниці В. Полуди. Інші науковці досліджували процес формування окремих її складників: поліфункціонального (Н. Шуляк), практичного (Д. Ем, К. Стародуб), технологічного (Т. Тимохіна), професійно-ціннісного (Н. Хуснулліна).

Проблемі формування комунікативних компетентностей фахівців готельного господарства присвячено роботу української дослідниці І. Герасимової. Крім того, формування культури професійного спілкування майбутніх фахівців розглянули

Н. Лютова та вітчизняний науковець К. Трофімчук.

Як бачимо, у зв'язку з тим, що сучасна система підготовки фахівців готельного сервісу вимагає змін у частині переходу до компетентнісно-орієнтованого змісту навчання, з'явилися окремі дослідження, спрямовані на висвітлення деяких складників професійної компетентності. Водночас, як зазначає В. Полуда, «компетентність сучасного фахівця готельної справи формується ефективніше за умови цілеспрямованого моделювання на засадах формування компетентнісно-орієнтованих технологій професійного навчання» [3, с. 165]. Тому нині актуальним є розроблення теоретико-методичної бази формування компетентностей з урахуванням сучасних кваліфікаційних вимог до професіоналізму фахівців готельного господарства та особливостей ринку праці.

Одиничні дослідження присвячені дидактичним аспектам навчання. Лише Л. Поважна (Україна) розглядала зміст та організацію практичної підготовки молодших спеціалістів готельного господарства. Зазначимо, що практичній підготовці фахівців готельного господарства нині приділяється значна увага як навчальними закладами, так і роботодавцями.

Також, незважаючи на наявність роботи І. Абдуліної (Росія), недостатньо розробленими у професійній підготовці фахівців готельного господарства до цього часу залишаються проблеми навчально-методичного забезпечення.

Іншим важливим напрямком наукових досліджень є проблема забезпечення принципів неперервності та наступності у процесі підготовки фахівців готельного господарства. Значимою в цьому напрямку є дисертація А. Віндюка (Україна), у якій науковець зазначає, що професійна підготовка фахівців з готельної справи в умовах ступеневої освіти визначається «як процес, який здійснюється у вищих навчальних закладах різних рівнів акредитації, враховує специфіку готельно-курортної справи та спрямовується на здобуття студентами кваліфікацій відповідно до освітньо-професійних програм освітньо-кваліфікаційних рівнів «молодший спеціаліст», «бакалавр», «спеціаліст» і «магістр», що забезпечать їх конкурентоспроможність і професійну мобільність в індустрії гостинності» [1, с. 35].

Окрім указаного дослідження, не було знайдено праць, у яких було б розкрито питання забезпечення ефективності взаємодії різних ланок системи професійної освіти в готельному господарстві: «ліцей – коледж – ВНЗ – додаткова освіта».

Значну увагу науковці приділяють проблемам організації підготовки фахівців для готельного бізнесу конкретного освітньо-кваліфікаційного рівня. Дані дослідження було розподілено так: роботи, присвячені підготовці фахівців з середньою професійною освітою (за ОКР «молодший спеціаліст») – 33%; роботи, присвячені підготовці фахівців з вищою освітою (за ОКР «бакалавр», «спеціаліст» і «магістр») – 48%; роботи, що присвячені післявишівській освіті – 19%.

Як бачимо, значну кількість робіт присвячено проблемам підготовки фахівців готельного обслуговування з вищою освітою.

Роботи, присвячені середній професійній освіті, за кількістю посідають друге місце. Підкреслимо, що ці дослідження були проведені ще до 2006 року, після цього часу робіт про середню професійну освіту в цій галузі немає.

Увагу російські науковці також приділяють питанням підвищення кваліфікації фахівців готельного господарства (післявишівська освіта). Їх тематика дозволяє виокремити основні проблеми цієї ланки професійної освіти: удосконалення управлінської культури керівників готельних господарств малого бізнесу в системі підвищення кваліфікації (А. Дев'ятов), внутрішньофірмове підвищення професійної кваліфікації працівників готелю за технологією обслуговування туристів

(В. Поляков). В. Ісаєв присвятив своє дослідження корпоративному навчанню менеджерів готельного бізнесу за допомогою ділової гри.

Варто виокремити роботу Х. Найдьонова, присвячену змісту, формам і методам додаткового професійного навчання менеджерів готелів. В Україні відсутня практика організації додаткової освіти, тому дослідження в цьому напрямі не проводяться.

Партнерство навчальних закладів та готельних підприємств наразі є важливим для якісної підготовки майбутніх фахівців, але нині, незважаючи на актуальність, ця проблема є практично не розробленою на теоретичному рівні. Виняток складає лише робота Ю. Галаніна, у якій розкриваються технологія та структура взаємодії вишів та готельних комплексів у професійній підготовці кадрів.

Виявлені та проаналізовані нами роботи з теорії та практики підготовки фахівців для готельного господарства дозволяють зробити такі висновки: кількість цих досліджень незначна; присвячені вони переважно різним аспектам підготовки фахівців у вищих навчальних закладах та мають прикладний характер; науковці недостатньо чітко окреслюють зміст основних понять та дефініцій.

3-поміж основних напрямів досліджень виокремлюємо: формування професійної компетентності, дидактичні аспекти професійної підготовки кадрів, навчально-методичне забезпечення процесу навчання, забезпечення принципів неперервності та наступності, розроблення основ навчального процесу в різних типах навчальних закладів професійної освіти в готельному господарстві. Значна кількість робіт орієнтована на вищу освіту.

Недостатньо розробленими до цього часу залишаються проблеми навчально-методичного забезпечення, організації практик, забезпечення принципів неперервності та наступності у процесі підготовки, управління якістю навчально-виховного процесу тощо.

Науковці роблять тільки перші кроки в напрямку розв'язання нагальних проблем, але перш за все, на нашу думку, потрібно визначитися з основними поняттями системи професійної освіти в галузі готельного господарства, розробити модель підготовки фахівця з готельного обслуговування та спрогнозувати розвиток професійної освіти, визначивши потреби готельного бізнесу, що й буде становити перспективні напрямки подальших наших досліджень.

Література

- 1. Віндюк А. В.** Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх фахівців з готельно-курортної справи в умовах ступеневої освіти : автореф. дисна здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук / А. В. Віндюк. – Запоріжжя, 2012. – 40 с.
- 2.** Каталог авторефератів та дисертацій по педагогіке, научних роботи и статьи [Електронний ресурс] // Библиотека авторефератов и диссертаций по педагогике в Российской Федерации. – Режим доступу : <http://nauka-pedagogika.com/t/teoriya-i-metodika-professionalnogo-obrazovaniya/> (Дата звернення 23. 03. 2014 р.)
- 3. Полуда В. В.** Оцінювання професійної компетентності майбутнього фахівця готельної справи / В. В. Полуда // Збірник наукових праць. – Вінниця – 2009. – Випуск 22. – С. 165–170.
- 4.** Протоколи засідань Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень з педагогічних та психологічних наук в Україні [Електронний ресурс] // Національна академія педагогічних наук України. – Режим доступу : <http://naps.gov.ua/ua/iccr/protocols/> (Дата звернення 23.02.2014 р.)

УДК: 37 + 1-73-008

Вікторія Корнєщук

КОРПОРАТИВНА КУЛЬТУРА В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Корнєщук В. В. Корпоративна культура в закладах освіти.

У роботі окреслено загальні теоретичні засади корпоративної культури, доведено